

Een topgrasmat met dank aan mezen en spreeuwen

Gemeente Utrecht toont zich inventief in het kader van de *Green Deal*

Een compleet sportpark onderhouden zonder bestrijdingsmiddelen. Dat is de opdracht waaraan gemeenten zich vanaf 2020 moeten houden in het kader van de *Green Deal*. De gemeente Utrecht bereidt zich alvast voor op dit gegeven door nieuwe oplossingen te onderzoeken. Onlangs werden op sportpark Zuilen ruim zestig nestkasten geplaatst in de hoop verschillende soorten vogels en vleermuizen te lokken, die overlast gevende insecten en insectenlarven eten. Gemeentelijk projectleider Marcel Bouwmeester: 'Dit is een creatieve, ecologische oplossing om onder andere de vijf natuurgrasvelden op sportcomplex Zuilen te onderhouden.'

Auteur: Guus van Rijswijk

Larven, kevers maar ook de processierups: zij zijn dé grote vijanden van een mooie, egale natuurgrasmat of geven overlast op een sportpark. Met name emelten (larven van langpootmuggen), engelingen (larven van onder andere mei-, juni- en rozenkevers) en rouwvlieglarven kunnen het

fieldmanagers behoorlijk moeilijk maken. De insectenlarven veroorzaken schade aan het gras doordat ze de ondergrondse delen van de grasplant aanvreten. Vorige zomer had de gemeente Utrecht last van losliggende graszoden, omdat engelingen de wortel van het gras opaten.

Insectenvraat

Met het oog op de naderende Green Deal, die het gebruik van verdelgingsmiddelen verbiedt, gaat het nog een hele toer worden om de insectenvraat te bestrijden. Gemeenten zullen het beheer van hun sportvelden dus moeten inrichten zonder

5 min. leestijd

insectenbestrijdingsmiddelen. Hoewel de sportsector uitstel heeft gekregen voor het gebruik van verdelgsmiddelen op onverharde en semi-verharde sportterreinen als gras, kunstgras en gravel, begint de gemeente Utrecht nu al met het inspelen op de eisen van de Green Deal. Alternatieve, ecologische en financieel aantrekkelijke oplossingen vormen daarbij het sleutelbegrip, vertelt gemeentelijk projectleider Marcel Bouwmeester: 'Engerlingen kan je ook ecologisch met aaltjes (insectparasitaire nematoden) bestrijden, maar wij geven de voorkeur aan deze oplossing.'

Nestkasten in lichtmasten

Een korte overlegsessie bood de gemeente uitkomst. 'Met een groepje sportparkbeheerders stelden we ons de vraag hoe we dit probleem op de vijf natuurgrasvelden van sportcomplex Zuilen kunnen oplossen. De uitkomst kwam er op neer dat de natuur zelf het probleem maar moet oplossen. Het idee ontstond om minimaal zestig nestkasten op te hangen, verdeeld over acht soorten, waarbij elke nestkast geschikt is voor een bepaalde soort vogel of vleermuis. Door de vogel- en vleermuispopulatie op die manier te laten groeien, willen we de overlast van de insectenlarven uiteindelijk tegengaan.' De in totaal ongeveer zestig nest- en verblijfkasten met daarin spreeuwen, mussen, mezen en vleermuizen komen te hangen aan en in de aanwezige essen en eiken, rondom de velden en op het sportpark. Maar ook lichtmasten

kunnen dienst doen als ophangplek; dit is volgens Bouwmeester nog niet eerder gebeurd. 'Voor net aangebrachte sportcomplexen zonder volwassen bomen of complexen met weinig bomen zijn lichtmasten een welkome toevoeging. Je moet de nestkast toch ergens aan ophangen, dicht bij de bron.'

Zachte oplossing

Of de overlast van insectenlarven verdwijnt met het ophangen van de nestkastjes zal nog moeten blijken, vertelt hij. 'Dit is een "zachte oplossing", die we op basis van boerenlogica hebben onderbouwd. Deze test moet uitwijzen of de methode echt werkt. Daarbij moet ik opmerken dat deze oplossing moeilijk te toetsen is. Het enige wat we zeker weten, is dat vleermuizen veel mugen, kevers en nachtvlinders eten, dat spreeuwen engerlingen, emelten en veel andere insecten eten en dat een mees de processierups verorbert. Een groter aantal spreeuwen in combinatie met de constatering dat er geen overlast meer is door engerlingen, leidt dus tot onze conclusie dat deze bestrijdingsmethode kennelijk heeft gewerkt.'

Populairste insectenverdelger

De vogels en vleermuizen moeten de komende jaren dus uitkomst gaan bieden. Met het ophangen van de nestkasten wil de gemeente vooral spreeuwen trekken, omdat die – samen met kraaien en kauwen – de engerling op de menukaart hebben staan. Bouwmeester: 'Het nadeel

ACHTERGROND

van kraaien en kauwen is dat zij bij het zoeken naar insecten het grasveld omwoelen, wat extra secundaire schade veroorzaakt. De spreeuw eet de insecten zonder schade aan het veld aan te richten, waardoor deze vogel als populairste insectenverdelger uit de bus kwam. De pilot duurt in totaal drie jaar; daarna maken we de balans op. Doel van de nestkasten is ervoor te zorgen dat onder andere spreeuwen rondom en op de sportvelden gaan foerageren. Het voordeel van spreeuwen is dat zij insectenlarven en insecten eten zonder hierbij schade aan het gras te veroorzaken.'

Scholeksters

Tevens bevindt zich elk jaar een koppeltje scholeksters op het sportpark, vertelt Bouwmeester. 'Echt prachtige vogels, waar we als beheerders zuinig op zijn. Scholeksters eten ook emelten en engerlingen, en waarschijnlijk ook exemplaren die dieper in de grond zitten. Scholeksters hebben daarvoor een mooie lange oranje snavel. Scholeksters kan je niet lokken met nestkasten; deze vogels leggen hun eieren in een ondiep kuiltje. Wij vermoeden dat de scholekster haar eieren legt op het met grind bedekte platte dak van een clubhuis. Het platte dak voorzien van grind is dus ook een mogelijkheid.' Belangrijk bij dit soort problemen is dat je er goed over nadenkt, vertelt hij: 'Dan zie je zelf de oplossingen.'

Met de nestkasten probeert de gemeente spreeuwen, vleermuizen, mussen en mezen te lokken.

Win-winsituatie

Naast de spreuwenkasten hangt de gemeente ook een aantal vleermuizenkasten, mussen- en mezenkasten op. Bouwmeester: 'Wist je dat een mezenpaar met nakomelingen per jaar tien-duizenden rupsen en ontelbaar veel insecten eet? Daaronder valt ook de eikenprocessierups. Die kan voor veel overlast zorgen met zijn brandharen.' Deze behaarde beestjes kun je in de zomermaanden in vrijwel geheel Nederland aantreffen; 's nachts gaan ze groepsgewijs – in processie – op zoek naar voedsel, dat bestaat uit eikenbladeren.

Ook de grote eiken op sportpark Zuilen waren niet veilig voor het beestje; in het verleden is de gemeente dan ook meer dan eens de strijd aangegaan met de rups, vertelt Bouwmeester. 'Als de natuur dit zelf reguleert, is dat voor mens en dier een win-winsituatie. We hopen dat we met deze groene oplossing de overlast van insectenlarven en de processierups op de velden en het sportpark kunnen verminderen en zelfs vermijden.' Dat is dan ook het tweede toetskader, vertelt Bouwmeester: 'Als we komende jaren geen overlast van processierupsen meer hebben terwijl ze elders

in de stad wel voorkomen, kun je de zachte conclusie trekken dat de combinatie van verschillende vogels en zoogdieren (zoals de vleermuis) heeft gewerkt. Deze opzet komt er dus op neer dat de vleermuis de nachtvlinder eet voordat deze eieren heeft kunnen leggen. Ook zou je kunnen stellen dat de diverse mezen de processierups hebben opgegeten.'

Natuurlijke fieldmanagers

De maatregelen in het kader van de Green Deal betekenen wel dat er veel extra manuren en machines nodig zijn om het natuurgras adequaat te onderhouden, vertelt Bouwmeester. 'Vroeger kon je bij overlast bestrijdingsmiddelen inzetten. Nu moeten we als beheerteam andere, creatieve oplossingen bedenken. Als je het ecosysteem eerst het werk laat doen, is dit altijd goed voor het dierenwelzijn.' De inzet van deze 'natuurlijke fieldmanagers' past ook mooi in het straatje van de KNVB, die ecologisch veldbeheer stimuleert en in een document op zijn website schrijft chemische middelen tot het uiterste te willen beperken. Bouwmeester: 'De KNVB is niet de enige die dit toejuicht; ook de Partij voor de Dieren is hier enthousiast over. En het is ook gaaf voor sporters om tussen de dieren te sporten. Een sportpark moet leven. Als je voor een zo natuurlijk mogelijke oplossing kiest, siert dat je als beheerder.'

Mooie locatie

De dagelijks beheerders van sportpark Zuilen staan in ieder geval voor duizend procent achter deze oplossing, vertelt hij. 'Ze denken als ervaren beheerders in detail mee. Dit is een leuke, leerzame wisselwerking; zo krijg je extra binding met het werk en het sportcomplex.' De eerste mezen hebben de nestkasten inmiddels gevonden, vertelt Bouwmeester, die hoopt dat het initiatief bij meer sportclubs navolging krijgt. 'Utrecht heeft bijvoorbeeld 29 sportparken, waarvan er veel rondom het centrum liggen. Naast de parken en volkstuincomplexen zijn de sportparken kleine ecologische migratieverbindingzones (eilandjes) in de stad. Ik weet nog niet waar we onze volgende nestkasten gaan ophangen. Mochten we er nog enkele overhouden, dan is Sportpark Welgelegen misschien een mooie locatie.'

Be social

Scan of ga naar:

www.Fieldmanager.nl/artikel.asp?id=17-6685